

skog +
landskap

Jorda i Spydeberg

Hilde Olsen og Roar Lågbu

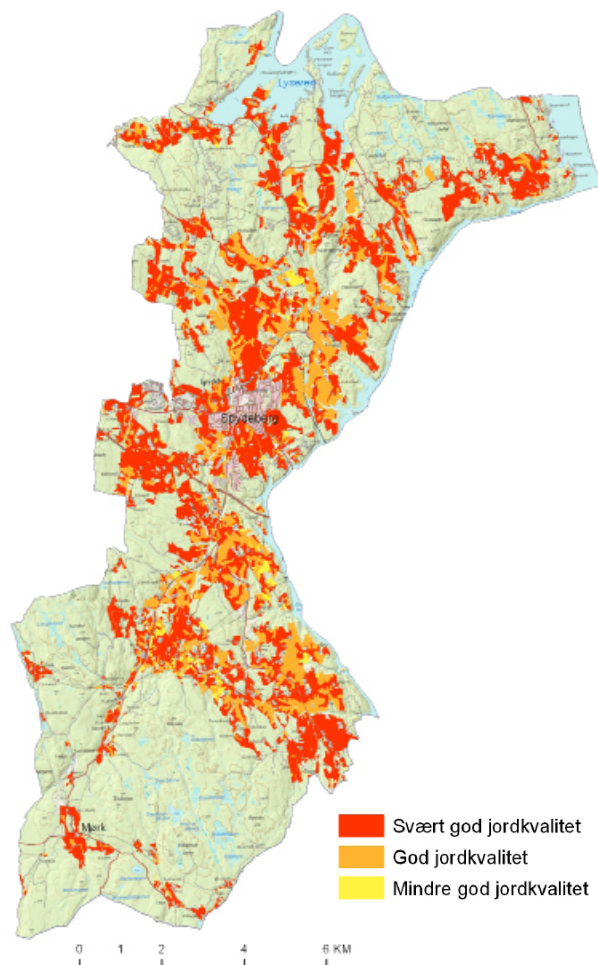
Jordbrukslandskapet i Spydeberg er dannet av havavsetninger, med innslag av strandavsetninger, som ble tørrlagte etter siste istid. Det meste av jordsmonnet på dyrket mark består av gammel leirjord, som gir gode betingelser for kornproduksjon.

Svært god jordkvalitet

I tillegg til klima er mangel på jordsmonn av god kvalitet en begrensende faktor for jordbruksdriften i Norge. 69 prosent av jordbruksjorda i Spydeberg er av svært god jordkvalitet, med små eller ingen begrensninger for generell jordbruksdrift, og er verdifulle for matproduksjonen i nasjonal målestokk. 29 prosent av arealene har moderate begrensninger for produksjon av enkelte jordbruksvekster. Jevnt over har disse arealene gode vekstbetingelser for gras, og er av god kvalitet. Bare 2 prosent av arealene har mindre god kvalitet. Dette er planert stiv leirjord, som har betydelige begrensninger for generell jordbruksdrift.

Stort potensielt behov for grøfting

Jord har ulik evne til både å lagre og å lede bort vann. Et jordsmonn med dårlige dreneringsegenskaper må ha et godt grøftesystem for å få gode dyrkingsegenskaper. Vannmettet jord gir dårlige vekstvilkår for kulturplantene i tillegg til å gjøre det vanskelig å bruke tunge maskiner. 86 prosent av jorda i Spydeberg har fra naturens side dårlige dreneringsegenskaper. Halvparten av dette arealet er flatt, og utsatt for dannelsen av overflatevann.

Figur 1. Skal vi ta vare på den beste matjorda vår må vi vite hvor den ligger. Jordkvalitetskartet viser jordkvalitet, uavhengig av klima, avlingstyper og driftforhold. Illustrasjon: Roar Lågbu/ Skog og landskap
Jordkvalitetskart finner du på www.skogoglandskap.no/kart/kilden

Jordbrukslandskap i Spydeberg. Foto: Åge Nyborg/ Skog og landskap

Bakkeplanering gir økt erosjonsrisiko

En fjerdedel av dyrket jord i kommunen er utsatt for menneskelig påvirkning ved planering, påkjøring av jord eller andre forstyrrelser, som medfører en økt erosjonsrisiko. 15 prosent av arealene har svært stor og 23 prosent har stor erosjonsrisiko. På disse arealene gis det tilskudd til blant annet endret jordarbeiding og grasdekte vannveier, for å redusere erosjonsrisikoen.

Potensielt vanningsbehov

28 prosent av jorda er potensielt tørkeutsatt, og har behov for vanning i perioder med lite nedbør. Dette gjelder sandholdig jord og tung leirjord, som har et lavt humusinnhold. Sandjorda finner du på strandavsetninger, blant annet lengst nord i kommunen.

Omdisponering av dyrka mark

Bare tre prosent av Norges areal er dyrket mark, og stadig forsvinner jordbruksland til fordel for nye boliger, industri og veier. I årene fra 2005 til 2011 ble i gjennomsnitt 7500 dekar dyrket jord årlig omdisponert til andre formål enn landbruk. Det tilsvarer tre fotballbaner per dag. Jorda i Spydeberg er svært verdifull i nasjonal sammenheng, fordi jordbruksarealene ligger i en klimasone hvor det er mulig å dyrke matkorn. Det er et stort press på dyrket jord, og Norge har lite dyrkbar jord i reserve, spesielt i de beste klimasonene. I Spydeberg er det kartlagt 9350 dekar dyrkbar jord, og 90 prosent av dette er lettbrukte arealer. 6466 dekar av det dyrkbare arealet er i dag skog, med en stor andel høy bonitet. 2409 dekar er myr, 279 dekar innmarksbeite og 197 dekar betegnes som annet jorddekt fastmark.

Ta vare på matjorda

Jordvern handler også om å ta vare på jordkvaliteten. Vi må utnytte jordbruksarealene best mulig, uten å redusere fremtidige generasjoners muligheter til å produsere mat. Klimaendringer stiller strengere krav til grøftesystemer. Tilpasset bruk av vekstskifte, plantevernmidler og gjødsel er viktig for å ivareta humusinnholdet og jordkvaliteten. Jordarbeiding med egnet utstyr til rett tid kan forhindre erosjon og pakking av jorda.

Jordbruksproduksjon

Det dyrkes korn på det meste av jordbruksarealet, om lag 28.000 dekar. I Spydeberg er det et godt miljø for melkeproduksjon. 8.000 dekar benyttes til produksjon av grovfôr. På sandjorda nord i kommunen produseres det også en del bær og grønnsaker (500 dekar).

Hvitvasket leirjord (*Albeluvisol*) er den vanligste jordgruppen i Spydeberg, og dekker om lag 44 prosent (16.230 dekar) av jordbruksarealet. Denne jorda er godt egnet til korn og grasdyrking, men har generelt en dårlig intern drenering. Det meste av vannbevegelsen i jordsmonnet er begrenset til sprekker og porer. Foto: Ragnhild Sperstad

En av de største miljøutfordringene i landbruket er å redusere erosjon og næringstap til vann og vassdrag. Foto: Åge Nyborg

Kuer på beite i Spydeberg. Foto: Landbrukskontoret HSA

Tabell 1: Kornproduksjon i Spydeberg 2008 - 2013, i antall dekar (Kilde: SLF - Lister over produksjonstilskudd) * sådd året før

Kultur	2008	2009	2010	2011	2012	2013
VÅRHVETE	4236	4695	4917	5292	7131	3717
HØSTHVETE *	9318	5863	5167	4411	191	3073
BYGG	5644	7168	8812	8128	11771	10973
HAVRE	8597	10848	9904	9255	8301	9447

Faktaarket er skrevet i samarbeid med landbruksforvaltningen i Hobøl, Spydeberg og Askim. Landbrukskontoret HSA er plassert i kommunehuset i Spydeberg, og har kompetanse på landbruk, vilt, miljø, natur og næringsutvikling.

Jordsmonnkart, i valgfri målestokk, finner du på www.skogoglandskap.no/kart/kilden